

Terminologies, lexical hierarchies and other configurations
Terminologie, lexikální hierarchie a další konfigurace (název česky)

Mgr. Radek Vogel, Ph.D.

Anotace

Monografie *Terminologies, lexical hierarchies and other configurations* se zabývá hierarchickými systémy lexikálních jednotek, zejména ve vědeckých terminologiích. Zahrnuje výsledky výzkumu z disertační práce *Lexical Hierarchies in the Scientific Terminology*, doplněné širokým úvodem do typologie lexikálních a sémantických vztahů a přehledem různých větvených i nevětvených hierarchií, sérií a jiných lexikálních konfigurací. Práce analyzuje zásady tvorby terminologických klasifikačních hierarchií a identifikuje sémantické vztahy mezi nadřazenými a podřazenými termíny i mezi termíny na stejné úrovni. Konkrétní morfologické a onomatologické vlastnosti různých jazyků ovlivňují soustavný charakter výsledných lexikálních hierarchií, ačkoli se konceptuální systémy shodují.

Klíčová slova: hyperonymum, hyponymum, hyponymie, lexikální hierarchie, meronomie, paronymie, sémantické vztahy mezi lexikem, taxonomie, terminologie, větvení, vztahy mezi lexikálními jednotkami

Annotation

The focus of the monograph *Terminologies, lexical hierarchies and other configurations* is on hierarchical systems of lexical items, particularly in scientific terminologies. It includes research outcomes from the dissertation *Lexical Hierarchies in the Scientific Terminology*, supplemented with a broad introduction to the typology of lexical and semantic relations and to a variety of branching and non-branching hierarchies, proportional series and other types of lexical configurations. It analyses the principles of formation of terminological classificatory hierarchies and identifies sense relations between items at superordinate and subordinate levels, and those at the same level. Specific morphological and onomatological properties of different languages influence consistency of corresponding lexical hierarchies, although the conceptual systems are identical.

Key words: branching, hypernym, hyponym, hyponymy, lexical hierarchy, lexical relations, meronomy, paronyms, sense relations, taxonomy, terminology

Anotace delší

Monografie *Terminologies, lexical hierarchies and other configurations (Terminologie, lexikální hierarchie a jiné konfigurace)* se zabývá hierarchickými systémy lexikálních jednotek, zejména ve vědeckých terminologiích. Zahrnuje některé výsledky výzkumu z dřívější disertační práce *Lexical Hierarchies in the Scientific Terminology (Lexikální hierarchie ve vědecké terminologii)*, které jsou doplněny široce pojatým úvodem do typologie lexikálních a sémantických vztahů a přehledem různých větvených i nevětvených hierarchií, sérií a jiných lexikálních konfigurací. Práce analyzuje zásady tvorby terminologických klasifikačních hierarchií a identifikuje sémantické vztahy mezi nadřazenými a podřazenými termíny i mezi termíny na stejné hierarchické úrovni. Jsou porovnávány analogické hierarchie anglické, české a latinské. Ačkoli vědecké hierarchie odrážejí v podstatě totožnou objektivní realitu, konkrétní morfologické a onomatologické vlastnosti různých jazyků významně ovlivňují soustavný a transparentní charakter výsledných lexikálních hierarchií. Analytická část monografie srovnává tvoření termínů v angličtině a češtině, přičemž zdůrazňuje rozdíly mezi hierarchiemi taxonomickými a meronomickými, jejich vyššími a nižšími úrovněmi a mezi terminologickými hierarchiemi v přírodních a společenských vědách.

Annotation delší

The focus of the monograph *Terminologies, lexical hierarchies and other configurations* is on hierarchical systems of lexical items, particularly in scientific terminologies. It includes some of the research outcomes from the dissertation *Lexical Hierarchies in the Scientific Terminology*, which are supplemented with a broadly conceived introduction to the typology of lexical and semantic relations and to a variety of branching and non-branching hierarchies, proportional series and other types of lexical configurations. It analyses the principles of formation of terminological classificatory hierarchies and identifies sense relations between items at superordinate and subordinate levels, as well as between those at the same level. Analogous hierarchies have been compared in English, Czech and Latin terminologies. Although a virtually identical objective reality is reflected in scientific terminological hierarchies, specific morphological and onomatological properties of different languages influence considerably the consistency and transparency of corresponding

lexical hierarchies. The analytic section of the monograph draws a comparison between formation of terms in English and in Czech, emphasising differences between taxonomies and meronomies, superordinate and subordinate taxonomic levels, and hierarchies in natural and social sciences.